

АНТИЧНІСТЬ – ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ ЕКОНОМІКИ

*Бабайлов В. К., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Історія економіки свідчить, що поділення розвитку економіки на епохи пов'язане з головним – зі зміною характеру основної проблеми. Так, в епоху Доантичності вирішувалася така головна проблема – осмислення досвіду усієї господарської діяльності, як єдиного цілого, тобто, як управління, як єдності економіки, інженерії, адміністрації і виробництва. Зміна Доантичності на Античну епоху зв'язана з появою і вирішенням нової основної проблеми – формування понять економіки [1-2]. Мета доповіді й є визначення основних понять економіки, які були сформовані у дану епоху. Задачі: визначення поняття «Економіка» Ксенофонтом; подальший розвиток економіки Ксенофонта Аристотелем; оцінка внеску Ксенофонтом і Аристотелем у розвиток економічних знань; формулювання висновків з проведеного аналізу.

При вирішенні першої задачі було встановлене, що саме Ксенофонт (430-355 рр. до н. е.) запропонував термін «Економіка» («Ойкономія», «Економікос»). Однак, поняття «Економіка», на відміну від сучасного, він визначав як організацію всього натурального господарства, як організацію всієї господарської діяльності – єдність інженерії, адміністрації, економіки і виробництва, тобто, як організацію управління.

Аристотель на відміну від Ксенофонта іде далі в формуванні понять економіки: він вперше у господарській діяльності виділяє економіку як організацією тільки вартості: він вводить поняття потребицька вартість і мінова вартість. Він виключно близько підходить до їх розуміння, однак не до кінця. Потребицьку вартість він розуміє як вартість, яка повністю споживається тільки у нутрі натурального господарства; а в основі мінової вартості лежить щось рівне, але не доходить до того, що це рівні затрати труда.

Однак існує ще одна важливіша відмінність думок Аристотеля і Ксенофонта: саму організацію вартості Аристотель поділяє на дві різних частини: власне економіку і хрематистику. Економікою він визначає тільки моральну організацію вартості, а хрематистику – як аморальну. Так, «робити гроші», створювати стану, накопичувати грошові багатства за допомогою великих торговельних угод, перепродаж, спекуляція, лихварські операції, заєм денег под процент – це не економіка, це хрематистика.

Але в економіці і хрематистиці Аристотеля є не тільки моральний аспект, а ще більш важливий – власне економічний, який набуває особливу важливість в епоху капіталізму у працях видатних економістів: Прудона, Маркса, Маршалла тощо. Він звернув увагу на те, що будь-яка вартість проявляється у двох основних формах: грошової (Г) і товарної (Т). При цьому відбувається взаємне перетворення трьох форм: грошової в товарну (Г→Т); потім товарної в нову товарну (Т→Т1); нової товарної в нову грошову (Т1→Г1); а повний цикл такий (Г→Т→Т1→Г1). В економіці простого (натурального) господарства ця

формула має таку форму: $(Г \rightarrow Т \rightarrow Т1 \rightarrow Г)$! Потім це повторюється; тобто, грошова і товарна форми вартості здійснюють коло, кругообіг (круговорот). І тільки така вартість, вартість тільки у круговороті є зовсім нова форма вартості (чого не зрозумів ні Аристотель, ні видатні економісти майбутнього аж до теперішнього часу) - це «капітал» (сутність)! Будь-які інші форми руху вартості (її накопичення, зменшення, збільшення, а також тільки окремі частини круговороту вартості: тільки « $Г \rightarrow Т$ », або тільки $(Т \rightarrow Т1)$; або тільки « $Т1 \rightarrow Г1$ ») не перетворюють вартість у капітал! Тому і зміст капіталу утворюють тільки три елементи: перетворення « $Г \rightarrow Т$ », $(Т \rightarrow Т1)$; « $Т1 \rightarrow Г1$ »!! Так, ось формулу $(Г \rightarrow Т \rightarrow Т1 \rightarrow Г1)$ детально використовував Маркс у своєму труді «Капітал», але не для визначення суті капіталу, а для доведення експлуататорського характеру капіталізму. Можливе, саме тому він все ж таки капіталом визначав тільки додаткову вартість, тобто, тільки частину вартості в круговороті.

В Античну епоху вперше вирішується проблема формування понять економіки; при цьому:

- Ксенофонт вводить поняття «Економіка», як організацію натурального господарства, тобто, як організацію всієї господарської діяльності, тобто, як організацію економіки, інженерії, адміністрації і виробництва як єдиного цілого;

- Аристотель на відміну від Ксенофонта вводить нові поняття: потребницька вартість, мінова вартість, хрематистика;

- Аристотель вперше вводить й формулу простого (натурального) господарства (Гроші-Товар-Новий товар-Гроші) і товарного господарства (Гроші-Товар-Новий товар-Нові гроші);

- однак Аристотель не підозрює, що цим він фактично ввів ще одне, нове і важливіше поняття, нову форму вартості – «Капітал».

Литература:

1. Економічна думка античної Греції. URL: https://pidru4niki.com/1298010860159/ekonomika/ekonomichna_dumka_antichnoyi_gretsiyi (дата звернення: 14.10.2021)..

2. Економічна думка античного світу: Стародавня Греція. URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24628/ (дата звернення: 16.10.2021)..

СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ – ПРОДОВЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ ЕКОНОМІКИ

*Бабайлов В. К., к.е.н., доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Середньовіччя в економіці – це етап в розвитку економіки, який є продовженням формування понять економіки, початий в Античності Ксенофонтом і Аристотелем [1-2]. Однак є така особливість вирішення цієї